

תיבף בבואו מביהכ"ג ימהר לקדש כדי שלא יישנו התינוקות ויוכלו לשאול ארבעת הקושיות

הקידוש על היין נקרא בתואר 'קדש', דהנה באמת שתיית יין מצד עצמו, הרי לדבר 'חולין' חשב, כמו"ש על נח הצדיק שהחל בנטיעת כרם כתבה עליו התורה (בראשית ט כ) ויחל נח נעשה חולין, אמנם בליל החג תקנו חכמז"ל לשתות ד' כוסות יין, והוא עפימ"ש בספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ג שבת הגדול אות יא) ... ובוזה תמצא טוב טעם, תקנו חז"ל נגד ד' לשונות של גאולה ד' כוסות יין, אבל היא שעמדה בשעת הקטרוג, עת שכרות היא לנו קטנות הדעת ואין כאן דין, ויכולני לפטור וכו' שנאמר ושכורת ולא מיין, (עירובין סד ע"ג) על כן נגד לשונות של גאולה התקינו חז"ל יין המשכר, כי היא שעמדה, אין לסט"א טענת חזקה, כי החזיק בנכסי קטן מבלי דעת ומעשיו אינו כלום (בבא מציעא לט ע"א) כי בגלות נאמר (ישעי' נא כא) ושכורת ולא מיין וכו', וזהו שתמצא על פי מנהגי אבותינו בהגדה והיא שעמדה לאבותינו וכו' אוחזין את הכוס וכו' עכדה"ק, הרי ששתיית ד' כוסות יין, 'קודש' הוא לנו, לפטור אותנו גם בגלות הזה מן הדין, והיא שעמדה לאבותינו וכו', ויין של מצוה 'מקדש' אותנו להיות דבוק בו יתברך, והוא שכרות בקדושה, שמחה של מצוה, וכדברי רבא בגמרא יומא (עו ע"ב) אם זוכה היין משמחו, ע"ע בספה"ק פרי צדיק (לך אות ד).

קדש

קודם גשתו אל הקודש, והוא כשנתכונן תראה שכל מצות הפסח הם ע"י הפה, איסור אכילת חמץ, מצות אכילת מצה, מרור, שתיית ד' כוסות, סיפור יציאת מצרים, וכנרמז בתיבת 'פסח' 'פה סח', וכמובן דכדי לקיים מצות אלו בפה עלינו לקדשו ולטהרו נושמעתי דזה מרומז בריש פסחים ששם העמידו הסוגיא שלעולם יספר אדם בלשון נקיה, וע"כ נקטו במתני' אור

הסימן הראשון הוא 'קדש' בלשון ציווי, ולא אמר 'קידוש', וגם עצם הענין שנתן בעל הגדה סימן זה של 'קדש' לליל הסדר ליל התקדש החג, הרי ענין קדש שייך לכאורה בכל שבת ויום טוב, וע"כ דמרמז בזה ציווי והתעוררות שעל האדם לקדש עצמו

סניגור, ונראה לתרץ עפ"י מ"ש בגמ' (קדושין ה ע"א) ותהא אשה מתגרשת בכסף דמקשינן יציאה להוי', ומשני סברא אין קטיגור נעשה סניגור, ומקשינן א"כ שטר נמי [דהרי אשה מתקדשת בשטר] ומתרץ מילי דהאי שטרא לחוד ומילי דהאי שטרא לחוד עיי"ש, א"כ בזה יש לתרץ גם בכאן דאמרה תורה (שמות יב כז) ואמרתם זבח פסח הוא לד', ובאמירה תלי' מילתא הנה מילין דהאי לחוד ומילין דהאי לחוד, הנה לפי"ז זהו הדבר מבואר בתורה, והנה בא ר"ג וחידש לנו כי לא בפסח בלבד הדברים אמורים רק גם במצה ומרור צריכים לאומרם בפה מטעם הנ"ל וכו' עיי"ש, הרי דכדי שלא יהא חשש של אין קטיגור נעשה סניגור, ציוה השי"ת שיאמרו בפירוש זבח פסח הוא לד', ובכח אמירה זו מצותינו עולה לרצון על מזבח וואין פגע ואין שטן מלפנינו ומאחרינו, ויעמדו לנו המצות לזכות ולמליצי יושר. וכיון שבאנו לידי זה נוכל להוסיף דזה הוא מצוה ראשונה שנצטוו בהם ישראל, לומר דכן הוא סגולת הדיבור בשעת מצות ותפלה, דהנה השטן משטין תמיד על ישראל לומר דכל היום מדברים דברים של שקר, ובפיהם הם עושים ומדברים דברים אסורים וא"כ אין בדברי תפילתם נאמנות, ואין קטיגור נעשה סניגור, אמנם מילין דהאי לחוד ומילין דהאי לחוד, ושפיר עולה תפילתינו לרצון לפני השי"ת.

לארבעה וכו' ולא לילן ויותר מזה מצינו דע"י קדושת החג יש כח בדיבור שלנו להמשיך ע"י קדושה, כהא דלחם עוני ודרשו חז"ל לחם שעונים עליו דברים הרבה, הרי בדיבור שלנו אנו ממשיכין קדושה על המצה, ונעשה הפה פתח להכניס ע"י קדושה, וגם להוציא קדושה ע"י דיבור הפה, וכן כל מצות ליל החג תלוי באמירה דווקא, וכמו שאמר רבן גמליאל כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ולא מצינו כן בשאר מצות התורה, שיהא צריך לומר בפיו המצוה וטעמה, וגם צ"ב דהיכא רמיזא כן בתורה דכאן צריכין לומר דווקא בפה ואם לאו לא יצא.

סגולת הדיבור בשעת תורה ותפלה

ובביאור הענין כתב בספה"ק בני יששכר
(מאמרי ניסן מאמר ה אות יח)
עפ"י"מ דקיי"ל (ברכות נט ע"א) אין קטיגור נעשה סניגור, ע"כ אין משמשיין בבגדי זהב בבית קודש הקדשים, ואין תוקעין בשופר של עגל, (ר"ה כו ע"א) והנה בכאן דרשו חז"ל (שמו"ר טז ב) משכו וקחו לכם צאן, משכו ידיכם מעבודה זרה, שהיו משוקעים גם הם בעבודה זרה של מצרים וקחו לכם למצוה צאן לעבודת השי"ת ותהי זאת כפרתכם, וראיתי את הדם [דם קרבן פסח] ופסחתי אליכם, והנה קשה הלא הצאן הי' של ע"ז של מצרים והם עבדו את הצאן, וא"כ איך תהי' זאת למצוה ולכפרה, והלא אין קטיגור נעשה

השו"ת שם בפיו של האב הדיבורים
לספר ניסי יציאת מצרים

זמן שהיית אמירת הגדה לא הוי הפסק

הייטב לב כתב דברים נפלאים בקדושת
הדיבורים של סיפור יציאת
מצרים בליל התקדש החג, שהוא
בבחינת השכינה מדברת מתוך גרונו של
כל אחד ואחד, בספרו רב טוב (ריש פרשת
בא ד"ה בא) כתב וזל"ק וזהו שאמר כאן
בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו
וגו' למען שיתי, שימי אותתי אלה
בקרכו, שכבר פירשו (אלשיך הק' פר' בא
י, א,) 'אותיות' היינו מה ששמתי בפיו
[של פרעה] לומר (לעיל ה ב) מי ה' וגו',
לא ידעתי את ה', וגם את ישראל לא
אשלח, וממנו תקח ותשכיל, כי מדה טובה
מרובה (סוטה יא ע"א) כי הסיפור בנפלאותי
להשריש האמונה בלב בניו וביתו אחריו,
ודאי אני אשים דברי בפיד, וזה ולמען
תספר באזני בנך ובן בנך וגו' ואת אותותי
לומר כדברים שאמר אשר שמתי בם, ומזה
וידעתם כי אני ה', היינו שתדעו כי אני
ה' המספר, כי הדברים שמספר, אני השם
בפיד, וזה פירוש יקר עכ"ל.

ובמו כן מצינו בליל התקדש החג שאנו
רואים דשפיכת מעט היין מן הכוס
בשעת אמירת המכות, בהרבה מקומות
תיכף אחר הטפת היין מוציאים אותו
חוצה, והרבה צדיקים השתמשו בזה
להעביר רשעי ישראל מן הארץ לפעול
בהם פעולות לטובת ישראל כי המכות

ובזה מובן קצת לבאר על שאין זמן
השהייה שיעור עיכול ולא הוי
קידוש במקום סעודה, וגם הפסק בין
כוס לכוס לענין ברכה אחרונה, וכבר
הארכתי בזה בתשובה, [עי' במדור התשובות
בסוף הגדה סי' ז] אמנם לפי הנ"ל הרי
אמירה הוא חלק מן הסעודה שהרי על
ידי הדיבור נעשה הלחם ראוי והו"ל
כמו מי שמאריך בברכתו.

וראיתי קצת דומה לזה בהקדמה לספר
תהלים דברי יואל (עמ' יג) וזל"ק
ונהירא פעם ביום טוב של חג הפסח,
אחר שקידש על היין ביום, נזכר שלא
השלים עדיין את חוקו באמירת יום
תהלים, והחליט שלא ליטול את ידיו
לסעודה עד דיגמור את סדר התהלים,
ואף שכבר קידש על היין, ולא הי'
באפשרותו לברך על מיני תרגימא כנהוג
כדי לצאת ידי קידוש במקום סעודה,
מכיון שהי' בפסח, וגם לא שתה שני
כוסות יין, עם כל זה אמר שאין בזה
חשש לגבי הדין של קידוש במקום
סעודה, כי מכיון שאינו עוזב את מקומו,
ויושב על כסאו בשולחן המוכן
לסעודתו, ושם הוא מתעכב, נחשב
לקידוש במקום סעודה וכן עשה,
שהביאו לפניו ספר תהלים ואמר כל
ה"יום" בנעימה אמירה בהרגלו ורק
אח"כ נטל ידיו לסעודה עכ"ד שם.

בספה"ק בדברי התרגום על 'נפש חיה' (בראשית ב, ז.) רוח ממללא, דכל קדושת הנפש תלוי בדיבור.

וע"כ פתח בעל הגדה בסימן הראשון, בלשון 'קדש' לשון ציווי, שעל האדם בהכנה דרבה למצות הלילה לקדש את פיו, לדעת קדושת וסגולת הדיבור כנ"ל שהוא מצוה ראשונה שנצטוו בהם ישראל, וכדברי השל"ה הנ"ל שלא לדבר שום דיבור חול בליל הסדר, ומתאמר בשם צדיקים [הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריוקא זצוק"ל ועוד] שפירשו "קדש ורחץ" קדש עצמך ורחץ עצמך מחלאת העוונות, כרפס נוטריקון כ"ל ר'אשון פ"ה ס'תום, שצריך לסתום פיו מלדבר בליל הסדר שום דברי חול ח"ו, "יחץ מגיד" ואף גם מה שמוכרח להגיד, יגיד רק החצי עכדה"ק.

ובספר הק' זרע קודש (פרשת וארא עמ' ריח) כתב וזל"ק עיקר כל העבודה היא בפה, תורה ותפילה, ולזה צריך האדם לשמור פיו ולשונו, הוא שמירת נפשו, ולזה יש לו לאדם שמירה לפיו שיסתום שפתיו מלדבר דברי הבאי ושקר ולשה"ר ורכילות, ולזה מרמז האות מ"ם, שכשאדם רוצה לדבר האות הזה, פותח פיו באות מ"ם וסותם פיו באות מ"ם, ולזה קראו זה מ"ם פתוחה וזו מ"ם סתומה, וע"ז רמזו לנו חז"ל שכל תורה שבע"פ ניתן לנו בין ב' הממ"ן, דהיינו מ'אימתי קורין את שמע

על ראשם יחולו כידוע, הרי דדיבור המכות על היין הנשפך ממשיכין כוח רע על היין, וא"כ כ"ש מדה טובה מרובה דע"י הדיבור טוב ממשיכין כוח הטוב, וע"כ עלינו לתקן קדושת הפה בימים אלו, וכמ"ש בספה"ק תפארת שלמה (מועדים שבת הגדול ד"ה א"י מצות תאכל במקום קדוש, יודה"ל רבינו שלמה ב"ר דוב צבי הכהן זצוק"ל, ה'תרכו כט אדר, ערב ראש חודש ניסן ז"ע) וזל"ק התורה מורה לנו דרך הישרה להכין את עצמו טרם יבא יום החג הקדוש, לקיים מצות אכילת מצה, יכין א"ע בתשובה שלימה על כל מעשיו הראשונים להתקדש ולהטהר כדי שיהי' כלי מוכשר ויהי' בקרבו קדוש להכניס המאכל של מצוה במקום קדוש, ואז יזכה בשנה הבע"ל בחצר אוהל מועד יאכלוה בביאת הגואל ב"ב עכדה"ק.

ונקדים עוד דברי הספה"ק זרע קודש (פרשת קדושים עה"פ לא תעשו עול וגו' ד"ה והנה שם מ"ה) כתב אהא דאמרז"ל (מדרש ויק"ר כד ו, הובא ברש"י עה"פ קדושים תהיו) דכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, כי באותיות קדושה יש אות [אחת] מכל ה' מוצאות [הפה, עי' מגלה עמוקות פרשת קדושים ד"ה ג' קדושות סוד קדושה מה' מוצאות הפה, היא באה, ק' מגיכ"ק, ד' מדטלנ"ת, ו' מן בומ"ף, ש' מן זסר"ן, ה' מן אחע"ה] וזה מורה שיקדש ה' מוצאות הפה עיי"ש, וכמבואר

ג) דהנה אמרו חכמז"ל (פסחים קא ע"א) אין קידוש אלא במקום סעודה, לפי שסעודה זו קדושה ורוחניות יש בה, ולכן צריך לעשות קידוש קודם אכילה, כדי לרמוז שאכילה זו כולה קדושה, וניחא שפיר שקראו 'קידוש' ולא 'זכירה', אף על גב דנפקא לן מקרא ד'זכור' את יום השבת, זכרהו על היין בכניסתו, כדי לרמוז שסעודה זו קדושה ורוחניות יש בה עכדה"ק.

מדוע לא נזכר מים אחרונים בסימני הגדה

בספר לקט יושר (תלמידו של התרומת הדשן הל' פסח עמ' 94) הקשה מדוע לא נזכר מים אחרונים בסימני הגדה. בפשטות כיון שהוא חלק מברכת המזון, הוא בכלל ברוך, וגם ענין הסימנים הוא דהואיל ומצוות הלילה מרובות, ע"כ כדי שלא יאחר את המוקדם ולא יקדים את המאוחר, תיקנו רבותינו סימנים הכוללים את סדר הלילה, וכמ"ש בספר האורה (הל' פסח) ולא כן במצות מים אחרונים, שהוא בא תמיד קודם ברכת המזון.

לא יאכל אדם עד שתחשך, כמו עני שאינו אוכל עד הלילה

בהגש"פ מרבה לספר (מהגה"ק רבי ידידיה טיאה וייל זצוק"ל בן הגאון בעל קרבן נתנאל, פסקא הא לחמא עניא, דרך

בערבין וכו' (ברכות פרק א משנה א) ומסיים ד' יברך את עמו בשלום, (עוקצין פרק ג משנה יב) לרמוז לנו שכל פטפוטיין בישין חוץ מפטפוטי דאורייתא, וידוע דזה הי' עיקר גלות מצרים שהדיבור הי' בגלות, כי לא שמרו פיהם כדאיתא בדרז"ל (שמו"ר א ל) שקשה הי' למשה על קושי השעבוד, וכשראה שהי' ביניהם דלטורין אמר אכן נודע הדבר, [וברבות] הצדיקים שבהם שלא שינו לשונם יצאו ממצרים, ודייק תיבת מצרים, שהי' כל הגלות בתוך הממ"ן אלו וכו' עכדה"ק, וע"ע בפרשת פנחס (עמ' קמט) שכתב וזל"ק ובמצרים גבר היצר הרע ונכנס בין ב' ממ"ן ונעשה מצרים וכו' עכדה"ק.

הגדה מתחיל במ"ם מ'ה נשתנה וכו' ומסיים במ"ם על הרי בשמ"ם

ונראה לרמז כנ"ל גם באמירת הגדה, שעיקר הגדה מתחיל [מגיד] מ'ה נשתנה הלילה הזה וכו' ומסיים בסוף שיר השירים על הרי בשמ"ם, דהנה תיבת מ' מורה על שתיקה, כדרך אמירתו להסמיק השפתים זה לזה, שאין להפסיק באמירת הגדה, וזה עיקר תיקון ליל הסדר לתקן את הפה, לדבר רק דברי תורה ודברים המותרים.

ועצם קריאת שם 'קידוש' מורה ובא על קדושת הזמן והסעודה, וכמ"כ בספה"ק זרע שמשון (פר' עקב אות

מהשמן, שבסטיה קטנה ישפך השמן וילכלך את בגדיו ברבב שאינו מתנקה בקלות, וכמו"כ נשמת האדם נקיה היא ומצוחצחת והעולם הזה מלא נסיונות ואם לא יזהר מלהיכשל במכשולים יתלכלך במהרה, כמו"כ בזה הלילה אשר זכינו לטהרה יתירה ממרום, כידוע דברי הרה"ק בעל חסד לאברהם דמשלשים יום קודם החג, מתחיל השי"ת להוציא נפשות ישראל להכניסם לשערי קדושה יותר ויותר עד שבלייל הפסח כולם נתקדשו בקדושה של מעלה לנ' שערי קדושה, וע"כ כדי שיזכור האדם זאת, לובשין בגד לבן, כדי שיזהר האדם שלא ילכלך מעתה בגדיו בגדי הנשמה, רק שישארו נקיים ובטהרה.

ועל האדם להאמין באמונה שלימה שהקב"ה מוציא כל נשמה בליל התקדש הזה מכל טומאה וחלודה, וע"כ בגשת אל הקודש לקיים מצות הלילה, הבגד הלבן שלובש מזכיר את האדם שמעתה יזהר ביותר שיהא הבגד והוא הנשמה נשארה לבן בלא חטא ופגם, ויתאמץ לקיימו בכל לבבו ונפשו בטהרת הלב, להודות להשי"ת על החסד הגדול שזכינו לקדושת הלילה, ולקיים מצותיו בטהרה, ע"ע בענין לבישת הקיטל בדברי מהר"ל הגש"פ דברי נגידים כשם שביום הכיפורים לובשים ישראל לבנים כיון שהם דומים למלאכי מעלה, כן גם בלילה הזה שהוא דומה לו

(החמשה) כתב נראה לתת טעם למה אמרו ערבי פסחים לא יאכל אדם עד שתחשך, משום דבמצרים לא היו מניחין העברים לאכול מן הצהרים עד הלילה, שהיו הולכים לביתם ולא בין הפרקים, כי הנוגשים אצים לאמר כלו מעשיכם ולא היו יכולין לאכול עד לעבודתו עדי ערב, לזה אמרו הא לחמא עני' די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, מש"ה אסור לאכול עד שתחשך כמו עני שאינו אוכל עד הלילה, לכך כל דכפין שהרעיב עצמו ביום ייתי וייכול.

לבישת קיטל

ענין לבישת קיטל. הוא לעורר את האדם לקדושת הלילה, בבחי' בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר (קהלת ט, ח), ופירשו הצדיקים [מובא בספר אמרי פנחס להרה"ק מקאריץ עה"פ הנ"ל בקהלת אות כג, ובספר חשבה לטובה לחג הסוכות הובא שאמר כן הרה"ק רבי חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע, וכך הוא בספר אמת ואמונה עמוד קיח בשם 'השרף' מקאצק זי"ע, ובסוף ספר ויקח משה (ד"ה מהקדוש) בשם מרן רבינו עטרות צבי מזידיטשוב זי"ע, וכן הובא עוד בשם הרה"ק רבי חיים מקראסנא זי"ע, מבני היכלא של מרן הבעל שם טוב זי"ע] עד כמה חובת האדם להיזהר ולהתחזק ביראת השם הטהורה שיחשוב תמיד אשר הוא לבוש בגדים לבנים חדשים כשהם בוהקים בזיו הדרם, ועל ראשו הוא מוליך כד מלא שמן שצריך לילך לאט לאט, שלא יחסר כלום